

Svein O. Jacobsen – forebyggingsgeneralen

Han startet som skoletannlege i Skotselv i 1964 og endte sitt yrkesliv i 2007 som prosjektleder for nytt sykehus i Buskerud. Gjennom alle disse årene har han gjort en formidabel innsats, både som tannlege, administrator og utreder – og som til-litsvalgt i en lang rekke verv. Det var som tannlege for psykiatriske pasienter på Lier sykehus han fikk øynene opp for betydningen av forebyggende hel-sarbeid.

NTFs representantskapsmøte i 1974 var i Tromsø. Tannle-gen ved Lier sykehus, Svein Jacobsen, var representant for Buske-rud Tannlegeforening for første gang. Energisk, ivrig og engasjert var han til stadighet på talerstolen – og ble nesten oppfattet som «møteplager». Siden har han lært seg det politiske spillet. I dag er hans tilnærming til problemer og utfordringer målrettet, løsningsorien-tert og strukturert. Han er kreativ, og har som leder i mange fora vist at han får folk med ulike oppfatninger til å kompromisse og jobbe sammen for felles mål. Dessuten er han til å stole på; Svein er mannen som alltid leverer til avtalt tid.

Ved årsskiftet ble Svein Jacobsen pensjonist, og han fylte 70 år den 6. mars. Jubileet ble behørig feiret over tre dager i mars, og i april tok han med kone, barn, svigerbarn, barnebarn og søster på busstur til Berlin. Den tidli-gere Tysklands-studenten ville vise familien landet der han tilbrakte fem studieår fra 1958 til 1963.

STUDIER OG FAMILIELIV • Svein er ekte Drammensgutt, og bortsett fra studietiden i Tyskland, har han holdt seg i og rundt Drammen. Han bor

i barndomshjemmet til kona Marit og forteller begeistret om rensing av elva, strandpromenade og Ypsilon, som er en ny gangbru mellom bydelene Bra-gernes og Strømsø. Drammens nye stolthet.

Men dette skal ikke dreie seg om hjembyen, og vi kommer med det uunngåelige spørsmålet om hvorfor han valgte å bli tannlege. – Det var litt tilfeldig. Etter Befalsskolen søkte jeg på odontologi og på kjemi ved NTH i Trondheim. Jeg begynte på kjemi, men etter fire uker fikk jeg beskjed om at jeg hadde fått studieplass i Würz-burg og reiste dit isteden. – Det var rart å komme til Tyskland, nytt språk og lite kontroll. Vi var mye overlatt til oss selv, og alle eksamener var muntlige, forteller han. Klinikken tok han i Düs-seldorf, dit mange norske studenter reiste fordi den legendariske tysknor-ske professoren, Karl Häupl, var der inntil sin død i 1960.

Allerede året etter at Svein begynte å studere i Würzburg, giftet han seg med Marit, og de fikk to barn i løpet av studietiden. – Hadde du familien med til Tyskland? – Nei, de bodde i Drammen, men jeg var jo hjemme bortimot halve året. I Tyskland var undervisnin-gen konsentrert i to semestre på til sammen sju måneder. I de lange ferie-ene var jeg pappa og fabrikkarbeider, forklarer han.

TILLEGGSKURS OG

PLIKTTJENESTE • Etter tysk tannle-geeksamen ble det tilleggskurs i Oslo våren 1964. – Ja, hva syntes du egent-lig om tilleggskurset? – Jeg syntes det var greit å få en innføring i «sånn gjør vi det i Norge», og jeg hadde stor sans

for Gunnar Fredriksen som ledet un-dervisningen i propedeutikk i Josefi-nes gate, der vi var om ettermiddagen etter at de ordinære studentene hadde gått hjem. Han sa: «Dere er tannleger i mine øyne», og det likte vi. Men vi måtte for all del møte presis. Når fore-lesningen startet 1615, var det ikke noe slingringsmonn overhodet. Kom du ett minutt for sent, slapp du ikke inn.

Da Svein Jacobsen endelig var blitt cand.odont., fikk han plikttjeneste som skoletannlege i Skotselv, ikke langt fra Drammen. Det hjalp å være etablert med kone, to små barn og det tredje på vei, og det var faktisk så stort behov for tannlege der at ordføreren i Øvre Eiker, som kommunen heter, hadde vært i Helsedirektoratet og bedt om å få tildelt tannlege på plikttjeneste, forklarer han. I Skotselv ble han så lenge plikttjenesten varte og et par år til.

FRA PRIVATPRAKSIS TIL

PSYKIATRI • I 1968 var det en privat-praksis til salgs i Mjøndalen, og Svein syntes det kunne være fristende å prøve seg på det. Han trivdes bra, men da det ble ledig en tannlegestil-ling på Lier sykehus i 1974, søkte han og fikk jobben. – Jeg følte meg etter hvert veldig alene i en solopraksis, og jeg syntes at mye dreide seg om penger og fortjeneste. Det var grunnen til at jeg takket ja til jobben som institu-sjonstannlege. Jeg så det som en faglig utfordring, sier han.

Hans nye klientell besto av 1 400 psykiatriske pasienter, delvis innlagt på sykehuset og delvis i privat pleie rundt om i bygda. – Det ble en spen-

nende overgang, og det var da jeg virkelig fikk øynene opp for forebyggende arbeid. Jeg forstod at denne spesielle pasientgruppen trengte mer enn ordinær tannbehandling hvis de skulle beholde en rimelig god tannhelse, og at dette forutsatte samarbeid med øvrig personale ved sykehuset. Etter et par år klarte han å få omgjort en hjelpepleierstilling til stilling for tannpleier. Da kom Inger-Lise Bryhni, en energisk og handlekraftig tannpleier, til Lier. I tillegg til arbeidet på klinikken begynte «parhestene» å holde kurs og skrive artikler om institusjonstannpleie.

– Men hvordan skaffet du deg kompetanse? – Miljøet i Nordisk forening for handikaptvård og stiftelsen av en norsk seksjon i 1975 betydde mye. Kari Storhaug var primus motor her i landet, og det var mange svenske og danske kolleger som hadde erfaring å øse av. Det var virkelig inspirerende og mye å lære, er hans forklaring. Det var i denne perioden Svein Jacobsen fikk demonstrert sin evne til målrettet og systematisk arbeid, og det var nå han begynte å markere seg som «forebyggingsgeneral».

PROFYLAKSEUTVALGET • Da NTFs hovedstyre skulle oppnevne ny formann i profylakseutvalget i 1979, var Svein Jacobsen et naturlig valg, og han ble dermed også NTFs representant i Norsk Tannverns styre. Det var en omforent arbeidsdeling mellom disse to organene: Profylakseutvalget skulle følge den faglige utviklingen på forebyggingsfeltet, være rådgivende for hovedstyret og ta seg av informasjon rettet mot tannhelsepersonell og annet helsepersonell. Norsk Tannvern skulle ha en mer utadrettet rolle og blant annet bidra til produksjon av pedagogisk materiell rettet mot publikum. I den første tiden var det profylakseutvalget som ble den viktigste arenaen, og vi spør hva han er mest fornøyd med å ha utrettet der.

– Det aller viktigste var at vi fikk etablert «Profylaksespalten» i Tidende.

Mange mente mye om hva som virket av forebyggende tiltak. Derfor var det viktig å få presentert forskningsbasert viten på området, og ved hjelp av folk fra fakultetene tok vi for oss de ulike tiltakene som kunne være aktuelle. Fluor var et hett tema den gang, både på grunn av motstand i befolkningen og fordi det var faglig uenighet om virkningsmekanismen. Vi mente at tiltakene skulle være «evidensbasert», selv om vi ikke kjente dette begrepet den gang. Profylakseutvalget bidro også til at det ble skrevet om tannhelse i andre tidsskrifter, som for eksempel Sykepleien.

Utstillingen som ble laget til NTFs 100-årsjubileum i 1984, er han også fornøyd med. Han var, som leder av profylakseutvalget, med i jubileumskomiteen og bidro til tannhelse delen av utstillingen som ble vist i Oslo rådhus under jubileet. Deler av utstillingen ble sendt på turné rundt i landet etterpå og havnet til slutt på Norsk Folkemuseum sommeren etter. – Jeg husker det var mye arbeid, men veldig morsomt. Vi hadde også foredrag der nede, men det var problematisk, for tre ganger ble et lysbildeapparat stjålet fra Rådhuset, sier han.

SOHO • Samarbeidsorganet for helsefremmende oppgaver (SOHO) er, som profylakseutvalget, historie i dag.

– SOHO var en spennende konstruksjon, en samling av frivillige organisasjoner og statlige råd. SOHO var bredt sammensatt og en nyttig møteplass, forklarer Svein, som kom inn som varermedlem for Norsk Tannvern allerede i 1981. Senere ble han medlem og valgt inn i arbeidsutvalget. Fra 1994 til SOHO ble nedlagt i forbindelse med omorganiseringen av den statlige helseforvaltningen i 2000, var han leder.

– SOHO forvaltet mange penger, 4–5 mill. kroner i året, som skulle utdeles til helsefremmende og forebyggende prosjekter. Pengene kom fra staten, og det var et krav at lederen skulle komme fra frivillig sektor. Det

FOTO: STEINAR HAUGBERG.

ble tautrekking om ledervervet, og jeg som representerte lille Norsk Tannvern, ble nok en kompromisskandidat, tror jeg.

Beskjedenhet er en dyd, men det kan ikke være tvil om at tannlegen ble en markert og tydelig leder innad i SOHO og utad i kontakt med politikere og byråkrati. I sine velskrevne og tankevekkende ledere i SOHO-posten (opp- lag 14 000 eks.) nådde han ut til en stor leserkrets. I sin siste leder foretok han en oppsummering av arbeidet; han var spesielt fornøyd med prosjektet der man hadde prøvd ut ulike samarbeidsmodeller for folkehelsearbeid i fire fylker. Konklusjonen var at arbeidet fungerte best der man klarte å få en målrettet tilpasning til lokale forhold. Begrepet «partnerskap» som senere ble lansert i Folkehelsemeldingen, bygger på disse erfaringene og har ført til at de fleste fylker i dag har formalisert folkehelsearbeidet med klar ansvarsdeling mellom ulike aktører.

NORSK TANNVERN • Svein Jacobsen er av sine barn karakterisert som «formannoman», og det kan han ikke bestride, men han har som prinsipp at han ikke skal sitte mer enn seks år i hvert tillitsverv. Det gjaldt også formannsvervet i Norsk Tannvern, og han brukte tiden godt. Han hadde erfart at det ble mye dobbeltarbeid når både NTFs profylakseutvalg og Norsk Tannverns styre skulle behandle de samme sakene. Svein var arkitekten bak en omorganisering som førte til at NTF valgte å nedlegge profylakseutvalget og støtte Norsk Tannvern økonomisk.

– Denne strukturendringen er kanskje det viktigste du utrettet i din tid i Norsk Tannverns styre?

– Ja, det var viktig å samordne innsatsen, og det var utslagsgivende at jeg fikk fylkestannlegene med på et spleiselag. Ved å bidra økonomisk til Tannvernets drift og ved kjøp av tjenester, kunne de ivareta sitt lovpålagte krav om å organisere forebyggende tiltak for hele befolkningen. Og jeg er stolt

over å ha vært med på å ansette Gerd Marit Brandt som daglig leder.

BUSKERUD TANNLEGEFORENING • Da foreningen feiret sitt 100-årsjubileum i 2005, ble Svein Jacobsen utnevnt til æresmedlem, og det var vel fortjent. Han har innehatt de fleste verv, og har vært forfatter av jubileumsskriftene både ved 75- og 100-årsjubileet. Som formann på slutten av 1970-tallet tok han initiativ til en type kurs, som kan kalles forløperen for dagens TSE.

– Vi hadde et kursopplegg i periodonti med Per Gjerme som kursleder. Deltakerne ble satt sammen i studiegrupper på hjemstedet, hvor de diskuterte artikler og løste oppgaver, og så møttes vi alle til plenumssamlinger. Det morsomme var at vi klarte å få med oss kolleger som vanligvis ikke deltok på kurs, og mange av disse studiegruppene eksisterer fortsatt, forteller han.

LIVET UTENFOR TANNHELSETJENESTEN • Parallelt med arbeidet som tannlege på Lier sykehus fikk Svein Jacobsen etter hvert en del administrative oppgaver ved fylkestannlegens kontor. Og i 1991 forlot han Lier og klinikken for godt og ble assisterende fylkestannlege.

– Men så sa du takk for deg og ble ass. helsesjef i Buskerud i 1997. Var du blitt lei tenner og tannhelse den gang? – Nei, det var jeg ikke, men jeg hadde lyst til å prøve meg på et «bredere felt», og det skyldtes en spesiell situasjon. Jeg hadde allerede vikariert ti uker i 1995 mens daværende helsesjef Ellen Strengenhagen var statssekretær for Werner Christie. Da stillingen som ass. helsesjef ble ledig to år senere, ble jeg bedt om å ta den uten utlysning. Vanskelig å si nei til slikt hvis man liker utfordringer.

Men så kom sykehusreformen. I desember 2001 fungerte Svein Jacobsen som helsesjef og ledet avviklingen av avdelingen og avslutningen av løpende saker, og fra 1. januar 2002

ble han sammen med resten av administrasjonen overflyttet til sykehuset. – Og det var litt av en nedtur?

– Ja, vi følte oss relativt overflødige den første tiden, men etter hvert fikk jeg oppgaver igjen. Sykehuset skulle bygges ut, og fra og med 2004 til jeg gikk av med pensjon, var jeg prosjektleder for «Nytt Sykehus Buskerud». Det har vært interessant å jobbe med dette, men fortsatt har ikke Helse Sør-Øst tatt noen avgjørelse om hvor det nye sykehuset i denne regionen skal ligge.

PENSJONISTENS LYKKELIGE DAGER • Vi har forhåpentlig fått med oss det viktigste fra en mangslungen karriere med stort engasjement på en rekke områder. – Hva er planene nå, spør vi. – Jeg har fortsatt litt oppryddingsarbeid å gjøre, jeg skal være sensor ved tannlegutdanningen i Oslo et par år til, og jeg er styreleder for Tannhelsetjenesten Buskerud FKF. Vi skal for øvrig ansette ny fylkestannlege på styremøtet i morgen. – Og så skal det bli fint å kunne ta det litt roligere sammen med Marit og resten av familien, sier han.

Litt roligere kanskje, men han har gammelt hus og to hytter som krever stell, sju barnebarn som også krever sitt, og dessuten er han blitt vedhogger. Hver tirsdag stiller han opp sammen med en gjeng karer, hvor han er den yngste og eldstemann er 93 år, for å hogge ved. Dette foregår i regi av Frivillighetsentralen i Drammen, og veden skal deles ut til høsten til folk som trenger bistand for å holde varmen.

– Jeg har dessuten avsluttet min ettermiddagspraksis som tannlege, for jeg mener prinsipielt at tannleger bør ha aldersgrense på 70 år. Det er best å gi seg i tide, avslutter han.

Tannlege Reidun Stenvik

FOTO: GUDRIN SANGNES